

VEČERNI LIST

Posamezna številka 16 vin.

NEODVISEN DNEVNIK

Posamezna številka 16 vin.

Cene po pošti:

za celo leto . . . K 40—
za pol leta . . . K 20—
za četrt leta . . . K 10—
za 1 mesec . . . K 3—50

Za Ljubljano mesečno 3 K

Uredništvo in uprava:

Ropitarjeva ulica št. 6

Uredn. telefon št. 80

Vzhodna Galicija samostojna država.

LDU Dunaj, 16. sept. (DunKU). Ukrajinski tiskovni urad javlja: Iz krogov pariške mirovne konference doznavamo, da je svet četvorice zavrnil poljski predlog, naj se priključi vzhodna Galicija poljski državi. Po pravilniku, ki ga je sestavil svet četvorice v Parizu, bi bila vzhodna Galicija z Lvovom samostojna država, ki bi

imela lasten deželni zbor. Poljska bi dobila začasen mandat zveze narodov. Vendar pa bi deželo upravljalo ljudstvo, tedaj ne samo Poljaki, nego tudi ukrajinska večina in nemška ter judovska manjšina. Končno pripadnost vzhodne Galicije določi ljudsko glasovanje, o katerega načinu še ni nič znanega.

Za samostojnost Macedonije.

LDU Belgrad, 16. septembra. Presburo doznava, da sta se v Sofiji sporazumeli obe stranki macedoncev na podlagi, da se dela v soglasju z bolgarsko vlado za samostojnost Macedonije. Pri tej priliki so

prišli do zaključka, da stoji bolgarska stvar tako, da more imeti le omenjena rešitev nade na uspeh. Sklenili so tudi komitaško akcijo nadaljevati.

Poljski poslanik pri regentu.

LDU Belgrad, 16. septembra. (Uradno) V teku predčerašnje avdijence, pri kateri je novimenovani poslanik poljske republike Erazmo Pilz izročil regentu poverilna pisma, je odgovoril regent na besede poljskega poslanika: »Srečen sem sprejeti iz Vaših rok poverilna pisma predstojnika poljske države, ki Vas akreditirajo pri moji osebi in pri vladi Srbov, Hrvatov in Slovencev. Analogija preteklosti poljskega in našega naroda je pokazala pot, po kateri nam je iti v bodočnosti. V tej analogiji nam je iskati virov energije in večnega prijateljstva.« Nadalje je regent izrazil prepričanje, da se nudi poslaniku vse olajšave, da more uspešno izvesti svojo težko nalogo.

Poljski poslanik je nato odgovoril: »Velika čast in radost mi je, predstavljati Poljsko pri narodu, ki ima tisočletno preteklost, veliko in slavno, in ki je nedavno podal dokazov svoje silne življenjske sile in sposobnosti in svojega dičnega heroizma. Čitajoč zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev in poljskega naroda, opazamo veliko strani, ki vzbujajo našo pozornost zaradi velike sličnosti. Zgodovina Srbije ni vsled velike sličnosti. Zgodovina Srbije ni pretrkana samo z uspehi in zmagami, temveč pozna, kakor tudi Poljska, trenutke žalosti in polomov. Toda vsi ti težki časi niso vrgli naroda v obup, niso strli njegove hrabrosti. Po vsaki veliki nesreči je Srbija našla svojo prejšnjo moč in vero. To je bila tudi zgodovina Poljske. Zgodovinska sličnost naših usod pa ni omejena samo na Srbijo, nego je razširjena tudi na druge dežele Jugoslavije, na Hrvaško in Slovenijo, te dični dežele velike kulture in preizkušene domoljubja. V teku časov, kadar nam materijelni pogoji niso dovoljevali, da se z orožjem branimo proti svojim zatiralcem, smo vodili politično borbo za obstoj svoje narodnosti in svojega jezika. Hrvati in Slovenci so se borili na istem terenu, branili iste svetinje z istimi sredstvi. Pokazali so, ko je nastopilo naše skupno stremenje, da znajo živeti svoje lastno življenje. Ti trije deli iste domovine so frengenti iste duše. Zavedamo se, da skušnja še ni končana. Jugoslovanska država sicer obstoja, kakor tudi poljska država, na poti do njenega cilja pa je še mnogo težko. Naša država bo v slednjem trenutku pripravljena pokazati Jugoslaviji in njenemu narodu žive simpatije. To bode tem lažje, ker med našima državama ne obstoji ničesar, kar bi nas razdvajalo, pač pa mnogo, kar nas spaja.«

Reški dogodki.

LDU Trst, 15. sept. General Badoglio je prišel glasom vladne objave, izdane od Agenzie Stefani, v Trst in je prevzel funkcije izrednega vojaškega komisarja za Julijsko Benetijo General Badoglio je takoj po svojem prihodu v Trst ukrenil potrebne korake, in je objavil proglas, ki pozivlja vojske, nahajajoče se sedaj na Reki, da se povrnejo tekom določenega roka k svojim oddelkom. Vojaki, ki se nahajajo sedaj na Reki, pravi uradna objava dalje, ne štejejo niti 2600 mož, ter ni točno, da so organizirani oddelki korakali na Reko; gre za gručo vojakov raznih enot pod poveljstvom nekaterih častnikov, ki so dospeli iz raznih točk premirnega ozemlja. Netočne vesti, razširjene tendenciozno, da namreč vlada pospešuje pohod na Reko, so zapeljale razne vojske, da so se pridružili ak-

ciji. Več oddelkov brigade Calabria, ki so spoznali, da so bili zavedeni, so zapustili Reko in se vračajo k svojim oddelkom. Včeraj ponoči so vojaški oddelki prestopili Rečico in so drli na Sušak, kjer so uničili nacprotiške časopise. Ameriški in angleški kontingent sta se vkrcala, francoski kontingent se je zbral na svoji bazi. Druga uradna objava priobčuje prepoved razširjenja vesti potom listov o dogodkih na Reki ter določuje za kršitelje razne kazni glasom zakona.

Levanto zasedejo Francozi in Angleži.

LDU Lyon, 16. septembra. (Brezzično). »Temps« poroča, da sta se ministrska predsednika Clemenceau in Lloyd George zedinila glede zasedbe Levante po francoskih in angleških četah. V zmislu tega dogovora izpraznijo angleške čete do 1. novembra t. l. ozemlje severno od sirske-palestinske meje. Ta črta je le provizorna in velja le do končne ureditve Levante po mirovni konferenci. Francoske čete bodo zasedle vilajete Damask, Hama, Homs in Halep.

Lloyd George se vrnil v London.

LDU Lyon, 16. sept. (Brezzično). Ministrski predsednik Lloyd George ter ministri Bonar Law in lord Milner so se danes dopoldne odpeljali s posebnim vlakom v London. Pred svojim odhodom je imel Lloyd George ponovno sestanek z ministrskim predsednikom Clemenceajem.

Razdeljevanje premoga v Gornji Sleziji.

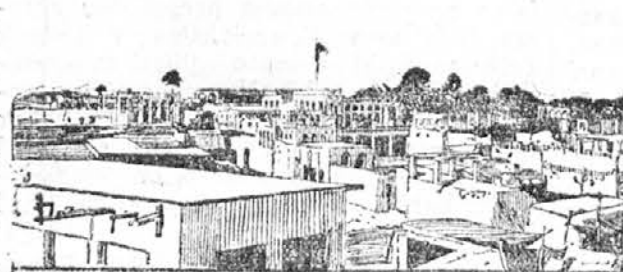
LDU Nauen, 16. sept. (Brezzično). V Moravski Ostrovi zboruje že del časa medzavezniška premogovna komisija. Na izrecno zahtevo je poslala k zborovanju te komisije tudi nemška vlada dva zastopnika. Sedaj pa so sklenili ustanoviti podrejeno komisijo pod predsedstvom ententnega zastopnika, v kateri bi bili po en nemški, poljski in čehoslovski delegat. Ta komisija bi sklepala o razdeljevanju premoga v Gornji Sleziji v dombrovskem ozemlju in na Čehoslovaskem. Nemški odposlanci so izjavili, da se o ustanovitvi tako podrejene komisije ne morejo pogajati, češ, da ima pravico v Gornji Sleziji razdeljevati premog edino nemška vlada, dokler obstoja nemška suverenost v Gornji Sleziji. Razen tega ne morejo dopustiti, da bi se taka pogajanja vršila pod predsedstvom ententnega zastopnika. Nemški delegati so nato odpotovali v Moravsko Ostrovo.

Končana stavka.

LDU Marseille, 16. sept. (DunKU). Generalna stavka pristaniških delavcev se je rešila sporazumno.

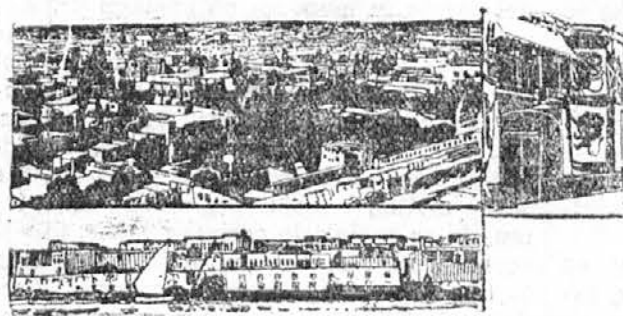
Pogajanja za izročitev ujetnikov.

LDU Nauen, 16. sept. (Brezzično). Pogajanja za izročitev Axelroda in Radeka Rusiji proti izpustitvi nemških ujetnikov na Ruskem še trajajo, ker se ima izmenjava izvršiti ob litavski meji ali na litavskem ozemlju. Tudi pogajanja z litavsko vlado še niso zaključena, ki tudi zahteva, da izpusti Rusija litavske ujetnike.

SLIKE IZ PERZIJE.

K angleškemu protektoratu nad Perzijo.

Angleži so dobili protektorat nad Perzijo. S tem so dobili široko deželo med kaspiskim morjem in perzijskim zalivom takorekoč v svoje roke. Pot po suhem v Indijo jim je odprta. V Perziji je imela velike interese tudi Rusija; po razpadu carsva in zmagi nad Turki je padla ta država kot zrel sad Angležem samoposebi v naročje. Naše slike predstavljajo zgoraj: mesto Lingeh ob perzijskem zalivu; prva na levi: Šahova palača v Teheranu; druga na levi: Razgled na stari Teheran; tretja na levi: Tabris; četrta na levi: Zaliv v Bender-Bušerju. Prva na desni: Zbornica v Teheranu; druga na desni: Palača ministrskega predsednika v Teheranu.

Delavska lastnina.

Po besedah papeža Leona XIII. mora sad dela in truda prejeti tisti, ki dela in se trudi. S tem je zasebna last ustanovljena. Sadovi človeškega dela pa so različni. Bolj varčni in ročni delavec bi več naredil in nastala bi takoj razlika v posesti. Po načelih Marxovega socializma, ki ga pridigajo tudi pri nas socialisti vseh sort, pa temelje razredni razločki v različnosti posesti. Tedaj socializem zametava krščansko načelo, da ima le tisti pravico do sadu, kdor dela.

Seveda se krščanska misel čisto dobro zaveda, da so ljudje — in teh danes ni malo — ki zlorabljajo svojo zasebno last v škodo soljudem. To je kapitalizem in mamonizem sedanjega časa. Toda socialna demokracija se krvavo moti, če meni, da je ona prva nastopila proti kapitalizmu. Krščanstvo se je namreč od vsega početka borilo za to, da se mora zasebna last omejiti in — če treba — naj se tudi odpravi, kjer je postala škodljiva splošnosti.

Načelo krščanskega socializma je to: Posestnik mora svojo last uporabljati v socialnem interesu ter je primoran svojo last dati na razpolago skupnosti, kadar to zahtevajo koristi družbe, soljudi. Že nedanja prepoved Cerkve, da od posojil upnik ne sme zahtevati obresti, kaže na to. In te prepovedi Cerkev ni nikdar izrecno razveljavila. Kupčenje lasti v poljubni množini in z vsemi sredstvi je nedovoljeno.

S tega krščanskega načela izhaja reforma zemlje, ki zabranjuje, da bi se vršila trgovina in mešetarenje z zemljo kakor z drugim blagom. Kmet je lastnik svoje zemlje, ki jo sam obdeluje. Toda veleposestnik že ravna proti temu načelu, ker mu drugi obdelujejo zemljo, on pa uživa le sadove zemlje, ki so jih iz zemlje z delom svojih rok spravili drugi.

Krščansko-socialno pojmovanje obsoja škodljive spekulacije ter oduševsko izkoriščanje. Oboje se vrši na račun onih, ki delajo od strani ljudi, ki nič ne delajo.

Zasebna last se da tedaj tudi zlorabljati. Toda iz tega ne sledi, da bi jo morali odpraviti, kakor to zahteva komunistični socializem. S sekro ali nožem zločinca lahko ubije človeka. Orodje, ki je namenjeno poštenemu delu, je lump zlorabil v škodo svojega bližnjega. Ali bomo zato vse sekire in nože vrgli na ogenj? Ne! Lumpa bomo zaprli in kaznovali. Tako je z zasebno lastjo, ki jo moderni kapitalisti zlorabljajo v škodo soljudi. V ta namen so potrebne postave. Toda vse to je premalo. Treba notranje prekrasitve modernega človeka, da bo brez kazenskega zakona spoštoval bližnjega, ga ljubil iz načel krščanske pravičnosti in ljubezni.

1000 protestnih shodov na en dan

so priredili češki katoličani preteklo nedeljo proti razkristianjenju šole, ki je hoče izvesti sedanja socialistična-agrarna češka vlada, ter proti terorizmu, ki ga osobito socialisti izvršujejo proti krščanskim socialcem.

Stanovanjska beda.

Stvar je postala tako pereča, da jo bo treba rešiti. Gospodi, ki se veseli svojih sijajnih soban, seveda morda ni še popolnoma jasno, čemu to vpitje, toda ljudstvo občuti stanovanjsko bedo v pravem pomenu besede. Družina 7 glav stanuje v mali sobici, ki služi za jedilnico, spalnico, shrambo in kuhinjo. Toda take družine, ki niso redke, so celo na dobrem. Pojdite, gospoda, na južni, državni ali draveljski kolodvor! Tam stoje celi vlaki, vagoni polni bednih družin, vagon jim služi za stanovanje. To je beda! A še bednejši so reveži brez strehe, ki so na cesti. V Ljubljani je takih prizorov videti vedno več. Sedaj prihaja jesen v deželo. Ali boste pustili te uboge družine z otročiči, da poginejo na cesti ali da zmrznejo v vagonih?

Vlada se je ojunčila in ustanovila stanovanjsko komisijo. Kako zaupanje ima ljudstvo v take komisije, dokazuje sledeči dopis:

Stanovanjska beda v Ljubljani je postala kriza, ki kriči do neba. Od upostavitve stanovanjske komisije ne pričakujemo preveč, da ne bomo razočarani. V njej sede sami domačini, ki svojim sorodnikom, botrom, prijateljem, strankarskim somišljenikom in socvičarjem ne bodo krivili las. Da bo temu tako, nas uče skušnje z vsemi podobnimi uradi, ki jih je vojska priključala na površje. Glavni namen je dosežen, če je urad kolikor mogoče urejen po birokratičnih načelih in da se delo in s tem vred zaslužek zaposlenecv prav na dolgo vleče. Ako naj take poslovalnice delujejo koristno, naj ne bodo vodene od odvisnih domačinov, temveč od energično in korektno nastopajočih uradnikov od zunaj. V Ljubljani je stanovanj še dovolj, samo najti jih je treba znati. Razni potrebni in nepotrebni uradi, ki bi se lahko ali nekoliko stisnili ali pa celo opustili, zavzemajo cela nadstropja najmodernejših hiš. Ali bi se za te res ne moglo najti drugih prostorov? O, da, da, le pogledmo malce okrog sebe. Trgovci tarnajo, da ni blaga, vendar pa imajo obširne lokale, nekateri še po dva ali še več, našarene. Ta ali oni bi morda rad kaj odstopil, protivniku pa bi trebalo primerno poučiti. So velike gostilne in kavarnе, ki svojih prostorov ne rabijo neobhodno, prav na bi služili za kako pisarno.

Imamo velike vojašnice z obsežnimi in svetlimi dvoranami, ki so za urade kakor nalašč pripravne. Seveda trebalo bi opustiti nekoliko tiste komodnosti, da imej vsak pisar svojo pisarno zase. No, končno se pa spomnimo še barak, ki so nas stale mnogo denarja in ki bi pri dobrovoljnem razumevanju razmer bile za 4-, 6- ali 8-urno dnevno delo gotovo bolj prikladne, kakor pa za družinska stanovanja. Morda se bodo ti nasveti zdeli komu neizvedljivi ali pa celo smešni. Izvedljivi so prav gotovo, smešni jih pa bo samo oholež, ki sedi v udobnem stanovanju pod električnim lestenecem ter presteva svoje od uboge ljudstva nagrabljene tisočake in kuje načrte, kako bi se dalo še uspešneje odirati. Resnost položaja zahteva, da se začne temeljito misliti in delati.

Tako glas iz ljudstva!

Dodajmo nekaj predlogov, ki se dajo kmalu izvesti.

Prvo je stroga kontrola vseh stanovanj! Čujemo, da so nekateri nahujskani ljudje na zborovanju iskalec stanovanj v mestnem domu klicali: Proč s samostani! To maslo je zrastle na zelnikih tiste gospode, ki se boji za svoja razkošna gnezda, da ne bi jih onečastil kak proletarec iz vagonov. Celi gradovi, vile so na razpolago v bližini Ljubljane, teh nihče ne vidi. Gradovi in vile seveda niso last samostanov, zato molče o njih in toliko glasneje kriče proti »kloštom«. Zato zahtevamo mi brezposojno kontrolo brez ozira na Petra ali Pavla. Kdor ima več sob, kakor jih sme po predpisih imeti, sem z njimi! Toda tudi v tem oziru se ne zanašajmo na komisijo! Zato pozivljamo ljudstvo, naj zasleduje taka stanovanja ter nam naslove izroči. Nekaj takih stanovanj smo že dobili. Te podatke bomo dali na razpolago oni komisiji. Seveda bomo hoteli vedeti tudi za rešitev.

Toda vse to je le krparija. Treba je storiti kaj več. Treba je graditi. Toda prizanese nam z barakami! V te naj gre stanovat tisti, ki jih priporoča! Dovolj časa že traja kriza, da bi bilo mestu in vladi lahko prišlo na um, graditi lesene hiše — ne barake — po švicarskem vzorcu. Take hišice so lične, tople, trpežne in ne kvarijo lica mestu.

Z dobro voljo bi se dalo pomagati še mnogo. Upamo, da ti naši klici niso zaman. Ljudska kontrola pa na delo!

Delavci, delavke!

Kje je vaša zavest? Ali se še spominjate, kako smo proklinjali sužnjost, ko smo trpeli pod turčevsko peto? Ali se še spominjate bojov, ki smo jih bojevali, da se otresemo suženstva kapitalistov? Priča ste tudi sedanjih bojov proti tem škodljivcem, ki se zajedajo nam v mozeg. Danes se pa vdajate enakemu suženstvu, terorju socialne demokracije! Kaj ste ukrenili, da zdrobite moč strupene kače, ki se ovija vedno bolj in bolj okrog vašega telesa, ki vam jemlje vedno več samostojnosti, ki vas usuznjuje duševno in napravlja iz vas material za bojno orodje in ki vas goni v boj za cilje socialne demokracije, katere pota so pota nesreče in propada. Socialni demokratje so ljudje brez stalne podlage, brez načel in spreminjajo svoje barve kakor jutranja rosa. Ali ste že pogledali za kulise voditeljev socialne demokracije? Kako oni kupujejo z vami? S kapitalisti barantajo za vas, kakor baranta mešetar za govedo.

Delavstvo! Koliko časa hočeš še trpeti to. Poglej okrog sebe, otrepi se vsega, kar te hoče zadušiti, kar te hoče usuznjati ideji, proti kateri je danes ves svet v boju, odklanjajoč pogubonosno delo socialne demokracije klike, ki se poslužuje tebe edino-le zato, da pridejo nje voditelji in izvoljenci do udobnosti, katero mu bodeš da prideš do svojih delavskih pravic, ako da prideš do svojih delavskih pravic, ako hočeš priti do veljave in da te bo svet upošteval kot človeka ne pa kot mrtvo gonilno silo, ki jo samo izrabljajo v dosegu svojih ciljev in moči, tedaj poišči organizacijo, katera stoji na pravih temeljih in katere načela delajo na to, da se resnično spremeni tvoj sedanj suženjski položaj v svobodnega človeka. Ta je Jugoslovanska Strokovna Zveza! Edino po njenih načelih se bode dosegla udeležitev naših delavskih zahtev. Pristopajte k Jugoslovanski Strokovni Zvezi!

Politične novice.

— »Naprejeve« laži. Včerajšnji »Napreje« v dolgi notici razlaga, da so »klerikalci« v Pragi v družbi z narodnimi demokrati (ti pa so bratci JDS, česar »Napreje« ne pove), priredili veliko demonstracijo, ki so jo hoteli porabiti za vpostavitv monarhije. »Monarhistični banditi, plemstvo, duhovščina spletajo svoje zločinske mreže« itd., kakor zna le »Napreje«. Resnica pa je ta: »Husitske žene« (da te niso »klerikalci« — tega »Napreje« ne pove) so sklicale shod proti judom, ki imajo glavno besedo tudi v češki socialni demokraciji. Pridružili so se jim tudi legionari in

mного ljudstva. Baje so monarhisti hoteli porabiti to demonstracijo res za Habsburžane, čeprav je demonstracija bila naperjena tudi proti bivšim avstrijskim oficirjem, ki sede v češkem vojnem ministrstvu. Toda »klerikalci« niso bili pri tem nič udeleženi. Češko-slovaška ljudska stranka je prejela od policijskega ravnatelja izrečno pismo, da ni bil pri tej stvari udeležen noben njen pristaš. Urednik »Českega Republikana« Flögel pa je neodvisen socialist, ki je hud na soc. demokratsko koritarstvo, kakor sta sodrug Gustinčič in Fr. Lan huda na slovenske socialiste. Oblast je zaprla tudi nekaj plemičev, n. pr. Lobkoviča itd. Listi poročajo, da je dokazana njih krivda. Glavni krivec, ki mu je dokazana krivda, da je z denarjem podpiral to gibanje, da je izrabi v prilog monarhije, pa je baron Ervin Nandherny, ki pa je ušel v Budimpešto. Tega naprej ne pove. Molči tudi o tem, da je ta baronski veleizdajalec po strankarskem prepričanju agrarec, tedaj zaveznik socialistov v sedanjih češki vladi, ki je vneto agitiral za agrarno stranko. Če tedaj »Napreje« zmerja »klerikalce«, je to ravno tako bedasto, kakor da bi na podlagi gori opisanih okolnosti kdo sumnil Kristana, da je on »monarhistični bandit«. Sodrugi, vse, kar je prav! Laž vas ne bo osvobodila!

— Kristan konstatira. Naš članek »Kristan se smeje« leži socializmom še vedno v želodcu in neprestano se zato o njem menijo. Kristan se grozovito jezi in piše članke o njem. V včerajšnjem »Napreju« je ovrnil naše trditve do picice s tem, da je dokazal: »Konstatiram samo: Dr. Korošec in njegovi klerikalci so sklenili glasovati proti proračunu.« (To je tako znana stvar, da ni treba, da jo Kristan po osmih dneh konstatira. Op. ur.) »Konstatiram, da je finančni minister dr. Ninčič uvedel carine in monopol ob soglasju dr. Korošca in Gostinčarja.« (Toda seveda je mesto Gostinčarja sedel v vladi socialist Korač, a to nič ne de; zadostuje popolnoma, da Kristan konstatira, pa je vse res. Op. ur.) »Konstatiram nadalje, da so gospodje klerikalci pred nekaj meseci — če se ne motim, v maju — glasovali proti temu, da se revidirajo carinske takse. (To je seveda tudi res, kar zadostuje, da Kristan to konstatira, čeprav se ne spominja, kdaj je to bilo. Op. ur.) »Konstatiram končno, da je članek »Kristan se smeje« navadna žurnalistična lumparija. (Zopet res, ker konstatira Kristan. Op. ur.) »Gospodje klerikalci mislijo, da so ljudje še zmerom tako neumni, da jim bodo na slepo verjeli.« (Da nam bodo ljudje verjeli, bomo prosili Kristana, da to konstatira. Op. ur.) Tako visoko mnenje o sebi pa je imel le še kak ruski car, ki mu ni bilo treba dokazovati, temveč le konstatirati in vsi so mu na mah verjeli. Ker pa do danes Kristan še ni ruski car, mu ne preostaja drugega, kakor da opusti konstatiranje in prične z dokazovanjem. Nam pa ene stvari ni treba dokazati in zadostuje, da jo konstatiramo, da nam jo slovenska javnost veruje in to je konstatacija, da se Kristan, ko piše »o smejočem Kristanu«, gotovo ne smeje. Konstatiram tedaj, da se Kristan ne smeje.

Dnevne novice.

— Tabor v Dobrlivasi na Koroškem. V nedeljo 28. septembra 1919 se vrši v Dobrlivasi velik tabor, katerega se udeležijo okrog 400 Orlov. Pokazimo našim koroškim bratom, da je nam veliko ležeče na njih boju za svobodo. Udeležimo se v obilnem številu tega tabora! Vožnja stane 50 kron tja in nazaj za 27., 28. in 29. septembra. Odhod iz Ljubljane v soboto 27. septembra ob 11. dopoldne. Na svidenje v Dobrlivasi!

— Poroka. Josip Jerkič, učitelj v Hruševah in Anica Kos iz Gorice sta se poročila dne 13. septembra 1919.

— Studenci pri Mariboru. Pri nas navzlic temu, da šteje naša občina nad 5000 oseb, nimamo lastnega duhovnika, niti nedeljske službe božje. Kako potrebno da bi bilo, da bi vsaj ob nedeljah imeli službo božjo, nam je priča obilna udeležba pri službi božji, ki se je vršila v nedeljo in na praznik v ponedeljek, katero nam je priskrbela Jug. Strok. Zveza. Tudi v Studencih je še mnogo dobrih med rdečimi, a so popolnoma zapuščeni in pozabljeni, niti cerkvena oblast se ne potruji toliko, da bi jim priskrbela vsaj službo božjo ob nedeljah in praznikih. Posebno važno bi bilo to za mladino — tukajšnji šoli imata 16 razredov.

— Natečaj. Pri obrtnem nadzorništvu v Ljubljani se razpisuje mesto asistenta. Prosilcem se je izkazati, da so praktični delavci v lesni ali kovinski industriji ter da imajo obrtno-šolsko predizobrazbo. Plača po dogovoru. Prošnje je vložiti do 1. oktobra 1919 pri poverjeništvu za socialno skrb.

— Novi bankovci. Iz Belgrada poročajo: Nadzornik ministrstva za finance odide v spremstvu višjega uradnika Narodne banke v Pariz, da prepeljeta v domovino tretji transport novih državnih bankovcev.

Tiskanje bankovcev v Parizu se živahno nadaljuje. Pospešujejo se tudi dela v Zagrebu in Pragi. Do sedaj je natiskanih 1.200.000.000 dinarjev.

— Izmenjava dolarjev. Iz Belgrada poročajo: Glavno državno računovodstvo se je sporazumelo z Narodno banko v svrhu zbiranja denarja od naših izseljencev v Ameriki. Narodna banka bo potom svojih korespondentov v Ameriki zbiralala dolarje in jih tu izplačevala v dinarjih in kronah njihovim družinam. Dolarji v Ameriki bodo stavljeni na razpolago glavnemu državnemu računovodstvu za plačevanje državnih nabav v Ameriki.

— Naše vojaštvo v Solunu. Ministrstvo za vojno in mornarico je izdalo naredbo, katera ukinja našo vojaško postajo v Solunu. V kratkem odpokličejo tudi delavske čete in druge oddelke, tako da ostane v našem delu solunske luke le najpotrebnejše vojaško osebje.

— Prehrana Srbov na Mažarskem. Iz Belgrada poročajo: Ministrstvo za prehrano in obnovo zemlje je dovolilo za prehrano Srbov iz Pomaza in okolice Pešte 12 vagonov pšenice, 12 vagonov koruze in 2 vagona mesa in masti.

— Priprave za volitve v Belgradu. Belgrajska občina je odobrila kredit 6000 dinarjev za tiskanje volilnih list.

Ljubljanske novice.

lj »Naša kri« na Ljudskem odru. Prenovljena F. S. Finžgarjeva ljudska igra »Naša kri« doživi nočjo ob 8. uri zvečer na Ljudskem odru svojo premiero. Ž njo otvori Ljudski oder svojo jesensko sezono. »Naša kri« režira g. Rojan, ki igra v njej vlogo Louis Renarda (na programih pomotoma označen g. Marteus). Vstopnice za otvoritveno predstavo se dobe v prodajni v trafiki gospe Modic v Kopitarjevi ulici poleg prodajalne Kat. tisk. društva. Večerna blagajna se odpre ob 7. uri. poslopiu v Spodnji Šiški.

lj »Pikova dama«. Sinočnja otvoritvena predstava v opernem gledališču je stala na precejšnji višini, tako glede orkestra, kakor glede pevcev in dekoracij. Gost g. Vuršer nas je zadovoljil; občinstvo ga je navdušeno pozdravljalo. Tudi ostali so bili na višini, a nimamo prostora, da bi omenjali vsakega posebej. Opera je bila ena najbolje naštudiranih, kar smo jih videli zadnje čase, stoji v vrsti dovršenih vzporeditev ob koncu prejšnje sezone. — Dobro je, če bo gledališče redno izdajalo operne tekste, posebno od znanih oper, ki jih pojejo pogosto. Razumevanje je s tem mnogo olajšano. Na hodnikih ni zvoncev, da bi po končanih odmorih klical ljudi na prostore. Klici »Začetek!« se tako čudno slišijo.

lj Iz gledališke pisarne. Začetek predstav. Predstave v opernem gledališču se pričenjajo z 18. septembrom (Pikova dama C abonement) točno ob pol 8. uri zvečer. Biljeteri imajo strog nalog, da med ouverturo in dejanji (predstavo) ne pustijo sploh nikogar v avditorij. P. n. občinstvo se torej prosi, da prihaja brez izjeme točno k predstavam. P. n. občinstvo opozarjamo, da so plakati pomotoma tiskani za nekaj predstav še z začetkom ob 8. uri.

lj Trirazredna pomožna šola. Na trirazredni pomožni šoli, ki se letos premesti na II. mestno deško šolo na Cojzovi cesti št. 5, se prične šolsko leto 1919/20, dne 24. septembra 1919 s priporočanjem sv. Duhu in dne 25. septembra 1919 z rednim šolskim poukom. Pouk se bo vršil v pritličju II. mestne deške šole na Cojzovi cesti št. 5, kjer se bo vršilo vpisavanje v torek, dne 23. septembra 1919 od dveh do štirih popoldne.

lj Meščanske šole v Ljubljani. Letos se otvorijo v Ljubljani nanovo štiri meščanske šole, in sicer dve deški in pa dve dekliški. Ena deška bo nastanjena v poslopiu IV. mestne deške šole na Prulah, druga pa v šolskem poslopiu v Spodnji Šiški, ena dekliška v šolskem poslopiu na Sv. Jakoba trgu št. 1, druga pa v šolskem

lj Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ljubljano in okolico. — V preteklem tednu od 9. do 14. septembra 1919 je iskalo delo 175 moških in 44 ženskih delavnih moči. Delodajalci so pa iskali 89 moških in 59 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo v tem času 4517. Delo iščejo: pisarniške moči, knjigovodje in kontorniki (331), trgovski sodrudniki in sotrudnice (318), poljski delavci in delavke, tovarniški delavci in delavke (130), služkinje in kuharice (121), vajenci raznih strok (125), dninarji in dninarice (102), peki, mlinarji in mesarji, šivilje, krojači, čevljarji, natakariji in natakarike, rudarji, ključavničarji, strojniki, ekonomski, oskrbniki, mehanikarji, sluge, vratarji, hišniki, pazniki, hlapci, kovači, plavžarji itd. Delo je na razpolago: hlapcem, težakom in raznim delavcem (202), služkinjam in kuharicam (123), poljskim delavcem in delavkam, vajencem razne stroke, drvarjem, ključavničarjem, čevljarjem, mizarjem, delavcem za hudournike, pletarjem, minerjem, strojarjem, sedlarjem,

krojačem, sodarjem, tesarjem, žagarjem, sidrarjem, mlinarjem, ogljarjem, strojnimi pletilkam, kurjačem itd.

lj Listnica uredništva. Vojaki v Narodnem domu: Vaš dopis o »prijaznem« obnašanju napram vojakom na vrhu Narodnega doma smo prejeli, a ga ne moremo priobčiti, ker ni podpisan. Oglasite se večkrat, a s podpisom. Tajnost Vam je zadržana.

Jugoslovanska Strokovna Zveza.

o Nameravanega strokovnega zborovanja dne 20. in 21. t. m. ne bo. Zborovanje se je preložilo na poznejši čas. Naročamo pa skupinam, da naj skrbno zbero vse podatke, ki bodo služili zbolitvanju cele strokovne organizacije.

o Kranj. Odbor skupine J. S. Z. v Kranju naznanja tem potom svojim članom, da se vrši vsak ponedeljek ob pol 8. uri zvečer v Zadrugi sobi sestanek. Na dnevnem redu bode malo šaljive zabave, na razpolago bo domino itd., obenem se bodo vršili poučni razgovori, delavska vprašanja, tako, da nobenemu ne bo žal, ako se udeleži. Dolžnost članov pa je, da se v najobilnejšem številu udeležujejo teh sestankov. —

o Kranj. Dne 28. t. m. priredi skupina J. S. Z. Kranj izlet k sv. Joštu. Natancen program se še pravočasno objavi.

o Skupina Tržič je imela v nedeljo dne 14. t. m. izredni občni zbor. Otvoril ga je predsednik tov. Vidic Franc, ter omenil vzrok, zakaj se je sklical, nakar je podal besedo uredniku Kremžarju, ki nam je v svojem govoru začrtal program krščanskega socialnega delavstva ter nam obenem podal mnogo novih misli. Po govoru, ki smo mu sledili z veliko napetostjo, bi se bile imele vršiti volitve v odbor, katere so pa odpadle, radi izrečene zaupnice staremu odboru. Med slučajnostmi je prišlo do zelo žive debate, katera je vodila le k enem cilju, da se povzdigne naša organizacija. Manjka nam še prave discipline in stanovske zavesti, kar se je zelo pokazalo ob pičli udeležbi članov. Kaj takega se ne sme več pripetiti. Pokazimo, da smo močje in da se zavedamo svoje moči. Važna je bila debata o politični šoli, ki naj bi jo skupina gojila vsak teden sedaj v zimskem času. H koncu debate je pozdravil zbrano delavstvo tudi tajnik Hrvatske ljudske stranke iz Zagreba g. Pičinič, kateremu so delavci prisrčno odzdravili. Osrednja zveza je poslala na to zborovanje svojega zastopnika. — Vsem tovarišem kličemo: Bog nam daj še veliko tako dragocenih zborovanj, pa pri polnoštevilni, a ne pičli udeležbi od strani članov!

o Skupina J. S. Z. na Jesenicah nam je vposlala tristo in eno krono kot zbirko za stavkujoče kovinarje v Ljubljani. Darovatelj Bog plačaj!

o Kropa. (Kako delajo. — Glavar, da car in žandar.) Da bi odpovala deželna vlada bedi, ki je nastala vsled nastopivše brezposelnosti, je po posredovanju JSZ odkazala 60.000 K podporo odboru za pomožno akcijo v Kropi in Kamnigori. Ker pa okrajni glavar dr. Mencinger iz Radovljice baje ne ve (on sponi ničesar noče vedeti), da se nahaja kak tak odbor v imenovanih krajih, je obvestil meni nič tebi nič orožniškega stražmojstra o tej podpori; ta je to takoj raznal tamošnjemu socialističnemu vodji d. carju Piškuri, kakor da bi bila omenjenih 60.000 kron dala socialistična stranka v podporo Kroparjem. Kmalu nato se je bliščalo nabito vabilo na shod soc. dem. stranke z dnevnim redom: pravična uravnava podpora. In glejte! V nedeljo se je k shodu pripeljal tudi okrajni glavar dr. Mencinger. Sicer je shod zamudil, a izrazil se je, da mu je jako žal, ko ni prišel pravčasno. — Nam ni nič na tem, če se reveži veselijo podpore, ki jo je izposlovalo naše delavstvo, a drugo je obnašanje oblasti in njenih oiganov. Da rabi okrajni glavar dr. Mencinger dvojno mero, to vemo že vsi prav dobro, a da se bo poslužil tako neprimerne sredstva v svrhu agitacije za socialistično stranko v kraju, kjer ni kalizanja, tega nismo pričakovali. Priporočamo deželni vladi, naj malo bolj pazi na okrajnega glavarja v Radovljici, da ne bo preobračal kozolcev, ko sicer niti toliko ni sposoben, da bi delo v svojem delokrogu vestno in točno izpolnjeval. Tudi naj obrne svoje pažnje na tukajšnjega orožniškega stražmojstra, da isti svoje dolžnosti vrši. Isto velja seveda tudi za d. carja Piškuri. Naj ne sejeta prepira med delavstvom z raznimi lažmi in intrigami. Saj vendar niste imenovani poslali na to mesto zaradi tega, da bi bili apostoli in sejavci socialistične misli. Državni uradniki in uslužbenici, ki so poslani ljudstvu v pomoč in službo, se izrabljajo v svrhu agitacije za stranko, kateri so naši ljudje ob pravem času pokazali fgo in ji zatvili duri pred nosom. Zgoraj imenovane pa za enkrat samo opominjamo, naj svoje dolžnosti lepo vrše, v stvari pa, ki jih pa rič ne brigajo, nar se ne vtikajo.

s Mariborsko okrožje J. S. Z. je privedlo v nedeljo 14. t. m. shod na Muti ob kor. žel. Bil je to prvi shod, ki se je vršil po preteku dolgih let na Muti in je bil za takmajašnje razmere prav dobro obiskan. Govorniki so razjasnili velik pomen organizacije in izobrazbe na katoliški podlagi, nadalje škodljivost soc. demokracije, in navduševali navzoče, da stopijo pod zastavo J. S. Z. Uspeh je bil — ustanovitev nove skupine.

o Maribor. Na praznik 8. avgusta se je vršil popoldne v prostorih J. S. Z. shod služkinj, org. v J. S. Z. Na shodu je poročala ga. profesorica Štupica iz Ljubljane.

o Krčevina-Lajtersberk. V nedeljo dne 7. t. m. je sklicala J. S. Z. v tukajšno šolo shod, katerega namen je bil — ustanovitev nove skupine — katera se je po požrtvovalnem sodelovanju vnetega in delavnega o. Bernarda tudi ustanovila. Po govoru o. Bernarda se je izvolil nov odbor, kateri bo gotovo skrbel, da bo nova skupina J. S. Z. rastla in procvitala in bo postala zbirališče vsega slov. kat. delavstva, kakor je v sklepnem govoru omenil tov. Krepek. Dal Bog, da bi se ta želja uresničila in da bi delo, ki je posvečeno le v dobrobit slovenskega delavstva, obrodilo stoteren sad.

Železničar.

Ž »Jugoslovanski železničar«. Železničar nam piše: Gospodje »demokrati«-voditelji J. Ž. so v demokratskem časopisu, posebno v glasilu zveze »J. Ž.« od 5. t. m., strašno hudi. Glasilo je, izvzemši uvodni članek, celo posvečeno »sveti« jezi nad predrznim činom, da si nekateri izmed železničarjev upajo drugače misliti, kakor gospodje pri Zvezi ukažejo. Človek bi si moral misliti, da se svet podira krog gospodov pri Zvezi. In vendar se vrtilo kolo časa popolnoma v redu, le posledice delovanja vodstva Z. J. Ž. se pojavljajo, in to je, česar g. demokrati pri zvezi ne morejo prenesti. — Nisem sicer član »J. Prometne zveze« — ki je še niti ni — in tudi kot tak ne odgovarjam, pač pa kot jugoslovanski železničar hočem izbruhne »J. Ž.« nekoliko osvetliti. Z. J. Ž. se je porodila v Trstu kot naravna posledica socialističnega absolutizma J. Kopača in sodrugov. Ubegli »socialisti« so ustanovili Z. J. Ž. ter jo oprli na liberalno narodno podlago. Da bi bili voditelji zveze res le železničarji in vodili res nestransko, nepolitično, stanovsko organizacijo, bi danes imeli mi železničarji najvzornjšo organizacijo in ne bi bili razdeljeni v tri organizacije. Ker sem prepričan, da je z demokrati pa tudi s socialisti vsak sporazum, pa bodi v še tako važnih stanovskih zadevah, nemogoče, in ker tudi nobena sedaj obstoječa organizacija, pa tudi še s tako hudim terorizmom, ne bo podlegla, bomo imeli vedno tri. Da nimamo ravno železničarji enotne organizacije brez vsake politične primesi, so na eni strani krivi tovariši v rdečem taboru, ki slepo drviijo z markšisti in mislijo, da jih politična rdeča internacionala pripelje vendar le srečno v socialistična nebesa. Nič manj — še več krivde nosijo gospodje pri Zvezi, ki si domišljajo, da bodo potom zveze dejansko vse železničarje srečno spravili pod okrilje J. D. S. Saj kdor se jim brezpogojno ne klanja, je v njih očeh »boljševik«, nemčur, veleizdajalec itd. No, pa kaj hočemo, saj gospodje krog zveze so »državo vzdržujoči elementi«, to se pravi — demokrati po poklicu. V začetku leta 1918. je prevzel g. Kejžar, nadrevident j. ž., izrazit demokrat, nalogo, da Zvezo na novo poživlji. Le-ta je izjavil istega leta v marcu, da »za zdaj enkrat še ne bomo politično delovali, pozneje bomo videli, kake bodo razmere«. Se ve, da »razmere« so se spremenile in gospod Kejžar je kot predsednik J. Ž. Ž. stopil kot član J. D. S. v narodni svet in potem kot poslanec iste stranke v narodno predstavništvo. Dne 16. grudnia 1918 je bil redni občni zbor. Z. J. Ž., na katerem je prezaposleni g. Kejžar odložil predsedstvo, novoizvoljeni predsednik pa je zopet izrazil demokrat. Na istem občnem zboru se je sklenilo, da vsak član zveze mora biti brezpogojno podložen vodstvu zveze, da se absolutno nobena druga organizacija ne priznava, da je za vse merodajna le Zveza, brez katere ne sme nihče ničesar ukrepati. Vsaka kretanja je bila označena kot »strah« boljševizma. Ni se čuditi, da članek v J. Ž. od 5. t. m. tako ošabno »visoko« stoječ odblanja vsak tudi v stanovskih zadevah skupni nastop z vsakomur, ki se brezpogojno ne klanja gg. pri Zvezi, saj to le potrjuje dosledno zgorajšnji sklep. Začetkom je »Slovenec« prinašal popolnoma vse poročilo o Z. J. Ž. lojalno, kot je mogoče le od popolnoma nepolitične organizacije. Celo lahkoverni pristaši S. L. S. so mislili, da »Slovenec« s tem priznava Z. J. Ž. kot tako, to je nepolitično organizacijo, v kateri naj bi se vsi železničarji organizirali. Ker je bilo popolnoma jasno, da taka absolutistična in od izrazitih demokratov vodena organizacija ne more dolgo trajati brez posledic, se je — ako se ne motim iz vrst železničarjev — pri uredništvu »Slovenca« protestiralo, da sprejemajo poročila od organizacije, katera je izrazita pri-

padnica J. D. S. In to je bilo povod, da »Slovenec« ne prinaša in ne sprejema več poročil o Z. J. Ž. To sem omenil zaradi tega, ker se »nepolitični« organizatorji hudejo na »Slovenca« in S. L. S. Organizacija, ki je celo list »Jugoslavijo« pripravljena naročiti svojim članom po znižani ceni, organizacija, ki je celo zahtevala glavo dež. predsednika, ker ta slučajno ni demokrat, organizacija, ki je celo »Slovenca« hotela učiti časnikarske dostojnosti, pa se na koncu vseh koncev še vedno pridruža: nepolitična organizacija smo — bi se po mojem, milo rečeno, imenovala — hinavska. In zdaj, ko so se posledice vsega tega pojavile, ko tudi bolj počasni vendar le spregledavajo, kam vodijo niti Z. J. Ž., posebno nižji uslužbenci in delavci, ki sploh pri Zvezi ne pridejo veliko v poštev, se je gospodom pri Zvezi kar zavrtelo v glavi. Gospodje, nič vam ne pomaga, ali vi priznate še katerega poleg sebe ali ne, vašega absolutizma in terorizma se ne bomo, mi bomo šli mirno svojo pot. Svoboda, ki si jo lastite, boste morali tudi nam priznati! Na svidenje!

Ž Železničarska skupina J. S. Z. v Ljubljani ima v soboto dne 20. t. m. ob 7. uri zvečer v Ljudskem domu (III. nadstr.) važno posvetovanje. Železničarji, pridite vsi!

Ž Studenci pri Mariboru. Tukajšna skupina železničarjev je priredila v nedeljo dne 7. sept. izlet v Limbuš, združen z delavsko veselico. Po večernicah se je vršil na vrtu gostilne J. Robič shod, na katerem je govoril okrožni predsednik prof. Bogogovič, tajnik Krepek, predsednik žel. skupine v Studencih, tov. Korba in še en zastopnik delavstva. Po shodu se je razvila prav prijetna zabava, ki je prinesla tudi delavstvu po težkem tedenskem delu par veselih uric.

Šivilja in modistika.

Modistke. Malo jih je, a zato so te tem večje sirote — modistovske pomočnice v Ljubljani. Nihče se zanje ne zmeni, prepuščene so biču stradanja in trpljenja. Skoraj neverjetno, toda žalostno in resnično je, da se nekatere modistke-mojsterce ne sramujejo plačati svojim pomočnicam po 70 do 100 K na mesec. Prvorstnim delavkam se ponuja nekoliko več, zahteva pa 10- do 11urno delo v prostorih, ki so vsemu bolj podobni, samo modernu delavnici ne. Cenjene dame vedo povedati, po čem so damski klobuki in po teh podatkih, ki pa še od daleč ne povedo vse žalostne mizerije modistovskih pomočnic, bodo lahko razsodile, kdo je teh oderuških cen kriv, ali mojstrovke ali pa tako sramotno plačane pomočnice. Zadruga ima seveda ščititi le mojstrovke, njen ugled pa bi po našem mnenju moral zahtevati, da se zavzame tudi za dostojno plačilo pomožnim močem. J. S. Z. si je naložila nalogo, modne pomočnice zbrati in organizirati proti temu nečuvnemu izkoriščanju, ter vabi vse, da se priglasijo čimprej v njeni pisarni, Jugoslovanska tiskarna, 2. nadstropje. Zglasite se vse do zadnje, ker le v slogi bodele naše orožje proti izkoriščanju.

Krojaške pomočnice smo v tako žalostnem stanju kakor modistovke. Tudi me imamo za današnje razmere najslabšo plačo med delavskimi stanovi. Delamo po 9 ali 10 ur na dan. Plače imamo k večjem in najstarejše šivilje-pomočnice po 8 (osem) kron na dan. Mojstrica pa zasluži na dan od vsake delavke po 50 do 100 K in pa še mnogo več. V počitnicah gredo mojsterce s prihranjenimi tisočaki na letovišča (Bled, Rogatec, morje), me pa stradammo doma brez plače in brez zaslužka. Naša plača še za hrano ne zadostuje, mojsterce pa razkošno živijo in si tisoče na mesec prihranijo.

Cestar.

Drž. cestarji v Celju. V nedeljo, 14. t. m., se je vršil v Celju pri »Belem volu« shod državnih cestarjev pod vodstvom tov. Ivana Deršeka. V pozdravnem govoru je med drugim naglašal svoje posebno veselje nad tem, da so po »dolgih letih počastili ta shod tudi delavci necestarji, ki so se zadnji čas tudi v Celju začeli krepko upirati rdečemu terorju. Odposlanec Jugoslovanske Strokovne Zveze tov. Moškerc je v daljšem govoru obrazložil potek sedanjega boja Jugoslovanske Strokovne Zveze za pravice državnih cestarjev. Dokaj zahtev je že doseženih, a še več jih čaka rešitve, ker gotovi merodajni gospodje nimajo smisla za socialno vprašanje in se ne morejo živjeti v vlogo, da tudi cestarji imajo pravico človeku primerno živeti. Pozival je navzoče k vztrajnosti in tesnejši združitvi in še večjem zanimanju za lastne zahteve. Tov. Alojzij Bezeljak, cestar ljubljanskega okrožja, je prebral več resolucij, katere so tudi zborovalci v Celju soglasno odobrili. Skoro vse podrobne zahteve pa je navzoči dr. Ogrizek izrazil s kratkimi besedami, da naj vlada brez odloga smisloma uporabi § 156 in 188 veljavne službene državne pragmatike

tudi za državne cestarje, ne glede na to ali še službo opravljajo, ali pa so že v vojski padli, ali so se za službo že onesposobili. Ako vlada tej zadevi ugodi, je na mah vse drugo urejeno. Ako se primerja službene dolžnosti državnih cestarjev z onimi državnih slug, se res ne razume, zakaj bi se delala razlika med enim in drugim glede pokojnine, definitivnosti, prekrbe vdov in otrok itd. Dr. Ogrizek je nadalje opozarjal na razredni boj, katerega so zadnji čas začeli širiti stari liberalni grešniki na deželi, katerim ni nobeno sredstvo preslabo, samo, da bi ljudi za par glasov ogoljufali. Gotovo bodo tudi sedaj ti ljudje, ki niso imeli nikdar nikaškega smisla do bližnjega, hujskali na kmetih proti državnim cestarjem in njihovim zahtevam, ter skušali, politično ubijati ljudi, ki se bodo potežovali od te ali one strani za pravične zahteve cestarjev. Ako hočejo torej cestarji čimprej doseči uresničenje svojih zahtev, morajo pred vsem napovedati boj vsem tistim, kateri netijo razredni boj med ljudstvom in nimajo smisla za ljudske potrebe. Čim močnejša bo ljudska stranka, ki hoče v Krekovem smislu imeti srce in roke za vse stanove in jih ščititi pred izkoriščanjem, tem bližje bodo cestarji uresničenju svojih zahtev. Torej boj pred vsem razrednim hujšakom iz rdečih in liberalnih samostojnih kmetijskih vrst, kateri s svojim hujškanjem zidajo na najnižje ljudske strasti in otežkočujejo delo vnetim Krekovim učencem. Po kratki živahni debati, katere so se udeleževali tudi okrajni cestarji, se je zborovanje zaključilo s pozivom: »Naša Jugoslovanska Strokovna Zveza naj procvita in se vsestransko širi!«

Viničar.

Viničarji, na plan! V tem času splošne dražinje in nerazumljivega nemira stopa vedno bolj na površje in zavzema vedno večjo obliko in obseg »sveti egoizem«, podpiran po raznih liberalnih kapitalistih. Reže se v obraz vsakemu pravemu čutu, vsakemu človekoljubju in altruizmu, kakor tudi večnim, edinorešilnim in edino socialnim krščanskim idejam, postajajo razni kapitalisti trgovci vedno drzejši in se ne zavedajo, da nima človek dolžnosti le do sebe, ampak tudi do svojega bližnjaka. In kdo se ne zgraža v tem času brezmejnega bogatstva na eni strani in nepopolnega uboštva na drugi strani, ko čuje, da se morajo še danes zadovoljiti viničarji v mariborski okolici s 60 v. na dan. In srečen je tisti, ki zasluži 2 K na dan. Toda, kaj je to? Kako naj izhajamo danes, v teh težkih časih in razmerah s to pičlo plačo? Kam naj se obrnemo, kako naj si pomagamo, ko nimajo posestniki vinogradov — nemški in nemčurški kapitalisti — nobenega usmiljenja do ubogega viničarja, ki so gluhi za njegove prošnje v »svrhu izboljšanja njegovih življenjskih razmer. Res, da imamo kravico, katere mleko moramo dajati deloma gospodarju, deloma pa ga moramo prodati. Kar pa ostane, je malo ali pa nič. Ali je sploh kak izhod iz te bede, iz tega obupnega položaja? Viničarji! Le en edini izhod je, ki nas lahko reši tega uboštva in ki nam lahko pripomore do izboljšanja življenjskih razmer. In ta izhod je — organizacija! Edino le organizacija — ta javen izraz moči, po katerem se želje ne samo cenijo in upoštevajo, ampak tudi uresničujejo in izpolnjujejo. Organizirajmo se vsi pod enim praporjem! Da vsi moramo biti organizirani le pod enim praporjem, ne pod krvavim praporjem soc. demokracije, katere voditelji so skoro povsod židje, ki se pri nas bratijo v Belgradu z liberalci — kapitalisti, ampak združiti se hočemo in moramo pod praporjem Križa, pod zastavo zmage, v tistem socialnem sestavu, ki pomenja načelo: vsi za vsakega, vsak za vse. Združiti se moramo torej v Jugoslovanski Strokovni Zvezi. Kakor so služkinje in drugo delavstvo v tej organizaciji pridobile obilo uspehov in si še bodo, ravno tako moramo tudi mi viničarji, najbolj hudo prizadeti po tej svetovni vojski, iskati izboljšanja svojih življenjskih razmer le v organizaciji J. S. Z.

Viničarski shodi. Jugoslovanska strokovna Zveza je priredila v ormoškem in ljutomerskem okraju pet viničarskih shodov: v Svetinjah, pri Sv. Miklavžu, v Ljutomeru, pri Sv. Tomažu in pri Mali Nedelji. Viničarji so pokazali veliko zanimanja in razumevanja. Pri Mali Nedelji je bolj kmečka župnija, zato je bilo tu viničarjev najmanj, vendar je bilo 80 udeležencev, po drugod nad 100, 150 in 200, v Ljutomeru pa jih je prišlo na shod 400. Na shod v Svetinjah sta prišla tudi zastopnika demokratsko in socialno-demokratske stranke. Ker viničarji socialnega demokrata niso hoteli poslušati, se je odstranil iz besedami »Prckleti osli!« — Na vseh shodih se je prikazalo, da je glavna rana viničarskega stanu nepreskrbljena starost, v sedanjih dneh pa visoke cene po trgovinah. Sprejelo se se na vseh petih shodih sledeče resolucije: 1. Pri zemljiški prenosni naj država viničarjem pomaga priti do lastne lasti. Ob veleposestni delitvi naj bodo domači viničarji in poljski delav-

ci prvi, ki jim bodi omogočeno priti do zemlje, ki jo država zaseže in prodaja. Viničarji želijo ostati v prijateljskem razmerju s kmeti in jim želijo pomagati, kakor naj tudi kmetje pomagajo njim. 2. Udeležti naj se čimprej državni zakon za splošno ljudsko obvezno socialno zavarovanje za starost in onemoglost. To je najnujnejša zahteva viničarjev. 3. Vsi viničarji se naj organizirajo v stanovsko društvo, včlanjeno v Jugoslovanski Strokovni Zvezi.

Za delavske pravice.

p Trbovlje. Tukajšnje delavstvo se v zadnjem času razburja, da se jim enostavno članarina za soc. demokratično organizacijo odteguje od zaslužka. Večina delavstva ni zato, da bi se jim odtegovalo. Delavci nimajo prav nič proti temu, če pristojevo plačuje za organizacijo, ni jim pa všeč, da se jim od zaslužka odteguje, in denar pride v prid nemčurske organizacije, v kateri se skrivajo razni nemški in nemčurški elementi. Tam je že organiziranih več uradnikov in poduradnikov. V tem taboru se bo še nadalje razvijalo nemstvo proti naši državi. Vprašamo deželno vlado v Ljubljani, ali je pri volji odpomoči, da se delavcem ta davek ne bo odtegoval od zaslužka? Da prepreči nezadovoljnost delavstva, naj posluša vlada tudi drugo pti zvo-na, ne samo tistih par mož, ki so za vsako malenkost v Ljubljani pri vladi. Čutimo, da se s tem podpira nemstvo, a ne v prid delavstva. Sicer se bomo še pri tem večkrat srečali.

Državno nadzorstvo.

Narodna vlada je izdala z dne 30. decembra 1918 naredbo o nadziranju podjetij in zemljišč. Povodom razglasitve te naredbe je delavstvo po vseh podjetjih bilo zadovoljno, bilo je veselo te naredbe, češ, da je srta moč podjetnikov in izkoriščevalcev ubogega trpnja. Ker so podjetja v Jugoslaviji večinoma last nemških kapitalistov, so tako prišla skoraj vsa pod nadzorstvo in je bila ta naredba tem bolj na svojem mestu. Od države postavljeni nadzorniki bi morali po našem mnenju zastopati istotako pravice delavstva, ker delavec ravnotako spada k podjetju. Ako se z delavstvom slabo postopa, si pomaga samo. To pa je v škodo države. Ta zavest, ki jo je imelo delavstvo, ko se je postavljalo nadzorstvo, da bo to v korist tudi delavstvu, hitro izginja. Imamo slučajje, ko se nadzornik ukloni vsem naredbam podjetnika ne glede na to, ali ni morda v škodo delavstvu. Opozarjamo merodajne osebe, da vso to stvar premislijo; kako pride celavec do tega, da bi radi enega državnega uradnika trpel škodo. Ali je prostor v Jugoslaviji le za gotove osebe? To se mora odpraviti! Pozivljamo vlado, da napravi tudi v tem oziru red!

Narodno gledališče.

Drama.

17. sept., sredo »Favn«, abonement B.
18. sept., četrtek »Favn« abonem. E.
19. sept., petek: Zaprto.
20. sept., sobota: »Dnevi našega življenja«. Abon. C.
21. sept., nedelja, popoldne: »Snegulčica in škrtatje«. Izven abon.
21. sept., nedelja, zvečer: »Dnevi našega življenja«. Izven abon.

Opera.

17. septembra, sredo »Madame Butterfly«, abonement D.
18. septembra, četrtek »Pikova dama«, abonement C.
19. septembra, petek »Madame Butterfly«, abonement A.
20. septembra, sobota »Pikova dama« abonement B.
21. sept., nedelja »Postiljon« in »L'opéra-jumeau«. Izven abon.

Razne novice.

r Delavska vzajemnost. Opekarnarji v opekarni grofa Schaffgotscha v Koppitzu na Nemškem so po večini organizirani v krščanski strokovni zvezi. Potom okrajnega vodstva organizacije so delavci pri vodstvu podjetja vložili svoje zahteve po zvišanju plač. Ravnateljstvo, računajoč na neslogo delavcev in misleč, da bodo socialistični sodelavci pustili krščanske na cedilu, je odgovorilo, da ne stopi z delavsko organizacijo v nikaka pogajanja. Dalo je razglasiti: Kdor hoče za 6 mark na dan delati, naj pride v ponedeljek na delo, drugi naj ostanejo doma. Delavstvo pa je na to odgovorilo s tem, da je kot en mož v ponedeljek ostalo doma. Ravnateljstvo se je moralo začeti pogajati in ugoditi delavskim zahtevam. — Sedaj kapitalistično podjetje hoče delavce iztrgati iz krščanske delavske organizacije s tem, da jih vabi v »rumeno« organizacijo. To so nemške nacionalne delavske organizacije, v službi kapitalistov pod firmo narodnosti.

kakor n. pr. pri nas narodni socializem. Tisti redki socialni demokrati v omenjenem podjetju so se držali lepše, ko bi se voditelji naših socialistov. Slovenski gospodje socialisti bi bili gotovo šli pete lizat gospodu grofu, da bi le oškodovali krščansko organizacijo, čeprav na račun delavstva. Zgledov imamo za to na razpolago!

r Proti oderuhom so na Nemškem ustanovili v vseh večjih industrijskih mestih posebne urade, ki bodo stopali na prste tihotapcem, verižnikom in oderuhom. Ti uradi bodo delovali v zvezi s konsumnimi in delavskimi organizacijami. Kaj takega bi bilo potrebno tudi pri nas. Ljudstvo naj sodeluje dejansko povsod, kjer vlada sama ne more biti kos nalogam.

r Obratni delavski sveti. Na Nemškem razpravljajo sedaj o zakonskem načrtu, ki določa ustanovitev obratnih delavskih svetov v tovarnah. Njihova naloga bo dvojna: Braniti socialne in gospodarske koristi delavcev ter vplivati tudi na vodstvo in delovanje obrata. O tem bomo še pisali.

r Iz šlezkih premogovnikov. Dočim se je meseca avgusta pridobivalo v premogovnikih Gornje Šlezije še povprečno 31 tisoč ton premoga in se potem vsled generalne stavke in pobojev s Poljaki ni produciralo skoro nič, se je tekom drugega tedna meseca septembra izkopal nad 90 tisoč ton. To je dokaz, da se je delo ustavilo samo radi terorja.

r Svetovna produkcija sladkorja. Po angleških cenitvah se je med vojno znižala evropska produkcija sladkorja iz sladkorne pese za 94 milijonov stotov, dočim je pridobivanje sladkorja iz trsja v kolonijah naraslo za 43 milijonov stotov. Iz tega sledi, da je svetovna produkcija sladkorja padla za približno 50 milijonov stotov.

r Svet mu je premajhen. Neki milijarder iz Amerike si je hotel nekoliko ogledati Britansko. Pripeljal je s seboj tudi avtomobil z 200 konjskimi močmi. Ko ga je prijatelj vprašal, kam namerava odpotovati, je dejal, da še ne ve, ali toliko je gotovo, da ne ostane na Angleškem, češ, da je angleška dežela premajhna: avtomobil komaj zažene dobro drčati po cesti, pa mora že zavirati, da se kam ne zaleti.

r Prerokovanje Chateaubrianda. Kakor pripovedujejo »Journal des Debats«, je prišel pred 100 leti iz Severne Amerike George Ticnor, zastopnik tedanje še mlade ameriške literature na Francosko, da bi stopil v stik s tamošnjim literarnim svetom. Pisateljica de Stael ga je pozvala k sebi in tu se je sešel s Chateaubriandom. Ta je tekom pogovora zaklical: »Nobene vere nimam v evropsko družbo! Če petdeset let ne bo nobenega legitimnega samoderžava v Evropi. Od Ruske pa doli do Sicilije bodo same militaristične monarhije! A čez 100 let? Čez 100 let bo nebo jako zatemnelo in megla bo tako gosta, da je človeške oči ne bodo prodrle. Velika beda bo. Priča bomo morda ne samo konca Evrope, ampak morda tudi celega sveta.«

r Znamenita obletnica češkega in lužiškega naroda. Preteklo soboto na 30. dan meseca avgusta t. l. je minilo 600 let, kar so zgornje lužiški stanovni sklenili pogodbo s češkim kraljem Janom Luxemburškim o pripoju budišinske pokrajine k češki kroni. S tem so se hoteli gornje lužiški stanovni rešiti nestalnega položaja, ki so bili v njem do tedaj, zakaj Lužica je kolisala od nekdanj med raznimi vladami — nemško, poljsko in češko, kar je deželi jako škodovalo. S pogodbo s Janom Luxemburškim je stopal del gorenje Lužice v trdno državno zvezo s češko državo, ter ji je bila zasigurana trajna češka zaščita s posebnim pismom z 31. dne meseca avgusta 1319. l. Zhoreleška pokrajina pa se je pripojila v 19. dan meseca maja 1329. l. Pri tej priliki so tudi odredili, da oba ta dva dela Gorenje Lužice ne smeta biti nikdar več odtrgana od češke krone. Danes se spominjamo na ono davno dobo, ko ste se obe Lužici za kralja Karla IV. pripojili k češki državi, dokler niste prišli zopet pod nemško trdo peto, kar se je zgodilo v l. 1634. Te znamenite 600 letnice se spominjamo tem živeje, ker se lužiški Srbi še dandanes bore za svojo samostojnost, a njih njih živa želja združiti se s Čehoslovashko, se žal, ne bo izpolnila. Kdaj tudi njim napoči dan, da bodo v združeni Lužici svobodno upravljali svoje zadeve?

r Stanislav Przybyszewski dramaturg poljskega gledališča na Poznanjskem. Pesnik Stanislav Przybyszewski, biva sedaj na Poznanjskem, kjer se hoče pobrigati za mesto literarnega načelnika poljskega gledališča. Poljski listi navdušeno pozdravljajo pesnika, ter toplo priporočajo njegovo kandidato.

r Kurjač — milijonar. Ni se dolgo tega, kar so v Texasu odkrili bogat petrolejev vrelc na zemljišču, katero je podedoval po starših preprost kurjač. V kratkem je postal velik bogataš, zakaj vrelc

donaša vsako leto 2 milijona dolarjev. Srečni kurjač je izvedel za svoje bogastvo v Brestu v trenutku, ko je imela njegova ladja odjadrti proti Novemu Jorku. Pri svojem ogromnem bogastvu bi bil lahko dal slovo pomorskemu življenju, toda ostal bo še nadalje na morju.

r Habsburgovci nimajo več sreče pri ženitvi. »Petit Parisien« je prejel vest iz

Budimpešte, da se bo najstarejša hčerka nadvojvode Jožefa, nadvojvodinja Zofija kmalu zaročila z dosedanjim knezom Terka, ki se zdaj imenuje »Carl of Caltham«. Ženinov oče, sedanji »Marquis of Cambridge«, ki je brat angleške kraljice Mary, je proglasil zaroko za neveljavno. Odkar je Avstrija izgubila vojno, nima več sreče niti pri ženitvah.

Hudodelec.

Črtica. Spisal France Bevk.

Vsa trepetajoča je stala mati pred paznikom. Na prsih je tiščala mal zavitek, ki se je tresel kot njene roke in njen glas.

»Dovoljenje imam... ali bi me ne poveli k Petru Magajni?«

Paznik je gledal po strani, prijel se za desno brk in dejal, kot bi pomišljal:

»Peter Magajna?«

»Moj sin je... Ali ne vedo, gospod?«

»Vaš sin je?« je dejal, ko da bi bilo kaj čudnega, da je mogla ta trepetajoča ženica roditi takega sina. Nato je pristavil:

»Nek rdečelasec ima tako ime.«

Starka je zdrhtela: »Moj sin ima rdeče lase... On je...«

Paznik jo je gledal le z enim očesom, z drugim je zrl mimo. Nato je vzel listič, ki ga je imela v rokah in ni vedela, kam z njim. Ogledoval je podpis, študiral črko za črko na pečatu in obračal papir. Mati je pazila na vsako potezo njegovega obraza.

»Gospod v pisarni mi je dal to... Dejal je, da lahko vidim sina... Ali ni veljavno?«

Paznik je pokimal in motril list do site volje.

»Nikoli ni bil tak,« je začela mati z bridkostjo napolnjenim glasom, »da bi dejala: hudoben je... Kot otrok je bil. In če je res naredil, kar je naredil, jaz, njegova mati ga nisem učila tega... Saj veste — če bi otroci poslušali starše...«

Paznik je molčal. Zganil je list na dva kraja, obrnil se na desno in šel s počasnimi koraki na konec hodnika. Mati je ostala na mestu z obupnim pogledom v oči. Paznik je na koncu hodnika postal, obrnil se in dejal s skoro osornim glasom:

»No, pojdite!«

Mati je skoraj stekla proti njemu.

Ko je obrnil ključ v vratih celice, je dejal s posebno važnim poudarkom: »Nič drugega ne govorite z njim, ko o domačih stvarih. Nič o... saj veste...«

»Slabega ga ne bom učila,« je dejala mati. »To mu smem reči, da ni prav storil.«

»Kaj mu koristi zdajle? Kaj nesete tam? Ne dajajte mu ničesar... Hruške?«

No, jaz bi imel vseeno sitnosti. Samo deset minut, veste... Jaz sem točen. Vstopite!

Mati ni videla prvi hip ničesar, ko dva pisana trakova svetlobe, padajoča v ozek, temen prostor. Počasi se je izvila iz nejasnih obrisov postava njenega sina, ki se je približala.

Mal, rdečelas, bled, s čudnim, nerazumljivim bleskom v očeh je stal pred njo. Podal ji je roko, ki jo je stisnila in obdržala v svoji. Zajecjala sta par nerazumljivih besed, nato sta sedla.

»Po kaj ste prišla, mati?« je dejal sin napolečitojče.

»Tako... Ali ne bi smela priti?« si je brisala solzo. Nato sta zopet molčala. Zdelo se jima je, da si nimata povedati ničesar, ker najtežjeja ni mogoče povedati. Mati je zrla sina s skrbljivim očitanjem, njen jezik je bil ko pilepljen na nebo.

Mati je zopet spregovorila prva: »Ali si zdrav, Peter?«

»Zdrav sem,« je odgovoril mehanično. Po kratkem molku je vprašal: »In Vi?«

»Po navadi,« je vzdihnila mati in se branila solz. »Saj veš, kako more biti...«

— Nič ne vem — je pomislil sin. — Kaj jaz vem! — Nato je vprašal, da bi olajšal materin obisk:

»Ali ste podelali doma?«

»Smo, vsega nismo. Saj ni delavcev. Sama sem stara, Nežka je šibka...«

Mati se ni mogla ubraniti joka. Njene oči so bile rdeče, motne, njena lica mokra od solz. Pogledala je v vrata. Zdelo se je, da hodi nekdo s počasnimi koraki po hodniku gor in dol... S pritajenim glasom ko šumeča voda je govorila sinu:

»Peter!... Peter!... Doma bi bil ostal, moj eter! Vsi ste šli, v nesrečo ste šli!... Trije ste bili, nobenega nimam... Eden je šel v smrt, drugi je ostal v Rusiji, tretji si ti... Sama sem z Nežko sirota ostala — kaj naj počnem? Razdelila bom njive, nihče jih ne bo imel, ne berači, ne mi...«

»Mati!« je dejal sin. Besede so ga pekle.

»Doma bi bil ostal, delal bi bil... Zdaj se je zgodilo... Saj ti ne očitam, dober si bil... Vrag te je zmotil...«

Sin ni vedel, kaj naj odgovori. Vse je razmislil, vsega se je skesal od jutra do večera, od večera do jutra. Za mater ni mogel niti besede.

Kot bi mu hotela vzbuditi vest, je ponovila mati še enkrat:

»Čemu si to storil?«

Sin je molčal.

»Od doma si silil. Doma je kruha in dela.«

Sin je otreseš z rameni: Čemu bi bil delal?

Materi so se posušile solze: »Čemu? Čemu delam jaz, tvoja mati? Zakaj se vgonabla tvoja sestra? Kaj praviš, moj dragi? Kako boš živel brez dela?«

»Mati,« je dejal sin in nič sinovskega ni bilo v njegovem pogledu. »Koliko jih je, ki bogate in ne delajo. Čemu bi delal ravno jaz?«

»Včasih si delal... Peter, to je najhujše. Če bi izgubil vero v Boga, bilo bi ravno tako hudo, ko si izgubil vero v delo... To te je privedlo sem... spravilo te bo dalje...«

Mati je zadrževala jok. Brezmejno očitaje je ležalo v njenem pogledu. Tresla se je ko peresce v vetru.

»Saj sem delal... Kdo pravi, da nisem delal? Samo delo je različno...«

»To ni delo za poštenega človeka...«

»Seveda,« je poudaril sin trpklo. »To ni delo za nas. To je za one, ki imajo denar, da ga dobe še več, da ga vržejo v zrak... a? In končno, kdo je kriv, da sem tu? Vi ne — mati! — Čemu ste prišla sem?«

Peter je govoril zmehčano; gledal je v vlažno steno in razbiral misli.

»Ali se ne kesate, Peter? Glej, kako sramotno je to...«

»Mati! — Dejal sem to, kar so me nasam...«

»Peter!«

»Mati! — elal sem to, kar so me naučili...«

»Ti grešiš! Kdo te je naučil!«

»Kdo? Ljudje. Svet.«

»Jaz ne,« je dejala mati v globoki tugi.

»Jaz nikoli ne...«

»Vi ne...« je dejal sin. »Temu, kar ste učila Vi, so se smejali. Dejali so, da je laž...«

Mati je trepetala. Njene roke so zgrabile sina, kot bi se bale, da ga ji kdo ne iztrga.

»Kdo je dejal to?«

»Oni, ki so me zaprli, ki so modri... ki imajo postave... da mati... oni...«

Mati je čutila, kako je udarjalo sinovo srce.

»O, da, mati! Bil sem Vaš dobri, naivni sinček. Blagoslavljal ste me, ko sem šel spat, jaz sem se pokrival in molil, kruha ste mi rezala. Ko sem šel na nabor, ste me spremila do pol pota... Vzel so me. Vriskal sem, ker me je bilo jokati sram... Kako sem bil še mlad!«

Ko sem čepel zvečer v kotu med tovariši in je začelo lezti name kakor kača, sem tiho vzdihnil in se pokrival. Morda sem storil to preglasno, ker so me zapazili. Zasmejali so se. Plašno sem pogledal. Vsi so zrl name. Ali sem storil greh? Bilo me je strah in sram.

— Ta moli.

— Če te cesar ne pusti, Bog ti ne bo pomagal.

— Ali veš, da je Bog?

»Mati, jaz sem mislil takrat na Vas. Kadar so kleli, sem zatiskal ušesa.

— Glejte, pekla se boji.

Še Vas so kleli, mati, četudi Vas niso poznali. In jaz se nisem dvignil, nisem se postavil za Vas, mati... In potem... potem... Mati, kar ste mi Vi dejala, da ne smem storiti, vse so mi veleli, naj izvršim...«

Mati ga je gledala globoko v oči, ko da ga razume. V gubah njenega obraza je ležala bolest.

»Mati, česa sem se bala najbolj? Ubiti človeka... Dejali so mi, naj ga ubijem... Videl sem ga pred seboj, ko je ležal za blatnim kupom; kapa in kos obraza sta mu gledala iznad rjave zemlje... Jaz sem bil skrit za grmom, za menoj je ležal častnik.

— Ali ga ne vidiš?

Videl sem ga, a sem molčal.

— Za onim kupom — glej... pomeri, svinjal!

Bal sem se. Ves sem se tresel. Pomeril sem. Kaj vem, kaj sem delal. Kopito me je sunilo v ramena... Kapa je izginila, obraz je izginil... Častnik je bil zadovoljen, dejal je:

— Bravo! Steklenico ruma dobiš.

Nisem znal deset zapovedi po tem, kaj ne smem, ampak po tem, kaj smem in kaj moram delati... Vsemu sem se privadil.

Kdo je delal izmed nas? Bilo je samo divje trpljenje ali pijano poganje. Puška je igrala, težji je plug. Fljvali smo na one, ki so se notili. Dejali smo mi večji,

keristnejši. Vi pravite: delo! mati, oni so se norčevali.

Štiri leta je trajalo to življenje. Komaj rabeč spomin na dom je ostal.

Ko je bil konec tega, kaj sem vedel, kaj sem. Otrok nisem več. Bilo je prepozno. Saj še živel nisem. Življenje izven uniforme sem si predstavljal drugače... Zdalj da bi šel k delu z žuljevimi rokami, ko me je bilo sram vsega, ko nisem verjel ničesar več... ki... Zato sem šel v mesto...«

Nastal je trenuten molk. Mati je dejala:

»Nisi prav stori!«

»Prav?... Hotel sem postati bogat.«

»Vrnil bi se bil o pravem času. Kjer je dela, tam je tudi kruha.«

»Posestvo je zadolženo.«

»Nismo mogli drugače. Plačevati smo morali delavce drago. Drugi so bogateli.«

»Čemu me tedaj silite?... Hotel sem si pomagati... Če je drugim dovoljeno, ali meni ni dovoljeno?... Videl sem v mestu... Vse hiti, vse grabi... Bolelo me je, da nimam par tisočakov... Koliko bi storil z njimi! Uf! to je bil najgнусen človek, ta Krajner, kot mu je bilo ime. Skozi njegove prste se je pretakal papir... Kaj sem videl, mati?! Njegovo dekle, ki je ni več maral, je jokalo. S tisočaki ji je obrisal solze in jih ji je zamašil v nedrije. Ali je to dovoljeno? On ni zaprt. Trepetal sem, jaz, njegov mestni blapec. Zgrabil bi bil za vrat, lopova. Saj je trdil, da ni Boga in če ni Boga...«

Ko je prišel ta, ki sedi v drugi celici poleg moje, je dejal: samo deset tisočakov in bogat boš... Izposodi! sem si jih... Mati, Vi ne veste, kaj je to. V štirinastih dneh postati bogat... v enem mesecu še bogatejši... Saj bi mu bil vrnil denar. Storiš sem napako, da sem šel od njega.

Saj nisem ukradel. Ali mislite, mati, da sem tat?... Pri vojaki so mi dejali, naj ukradem prešiča za kompanijo... Izposodiš si nisem smel...«

Mati je molče zrla v tla. Niti besede ni bilo iz njenih ust. Sin je nadaljeval:

»In če bi ga bil zgrabil za vrat, če bi ga bil vdušil in iztrgal on ženski tisočake izza bluze... no, kaj? Ali niso tako učili? Če je pravično zanje...?«

Sina je govor utrudil; duševno je bil premagan, zmehčan. Ko se je mati ozrla nanj, je del glavo na njeno ramo. Detinstvo se je z nerazumljivo močjo vzbudilo v njem, melanholija, ki muči kaznjence dan za dnevom bolj, ga je naredila zopet otroka. Besede, ki jih je govoril, je govoril bolj v opravičbo pred materjo, kot iz prepričanja. Premagal ga je jok. Dejal je drhte:

»Kadar me izpustijo, pridem k Vam.«

Mati je iznova zajokala. Držala sta se v objemu par minut; čutila sta, da si nista bila še nikoli tako blizu ko ta hip... V vratih so se začule stopinje. Mati in sin sta se vzravnila.

»Deset minut...« je opomnil paznik.

»Saj grem,« je dejala mati. »Ali mi imaš povedati še kaj?«

»Nič več.«

Odšla je. Vrata so se hrešče zaprla. Koraki na hodniku so umrli.

Izdajatelj konzorcij »Večernega lista«.

Odgovorni urednik Jože Rutar.

Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, rog. zadr. z o. z.

Stalna zaloga poljedelj. strojev:

motorjev, mlatilnic, viteljev, slamo- in reporeznic, brtoparilnikov, plugov, bran, žitilnikov i. t. d.

Prodaja:

umetnih gnojil, kolonijalnega in specijalnega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:

pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekajevalnica klobas. - Lastna zeljarna.

Ljudska posojilnica

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta 6

obrestuje hranilne vloge po čistih

3 %

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela konec leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enotnih kron rezervnih skladov.

Posojila se dovoljujejo od 4 do 5 %.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.